

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 004:657(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-16>**Євсєєва О. О.**доктор економічних наук, професор,
Український державний університет залізничного транспорту
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2042-8277>**Підопригора І. В.**кандидат економічних наук, доцент,
Український державний університет залізничного транспорту
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9614-7530>**Ievsieieva Olga, Pidoprygora Iryna**

Ukrainian State University of Railway Transport (USURT)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ (НА ПРИКЛАДІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»)

Розкрито сучасний стан освітньої реформи, що відбувається в Україні, за напрямом надання якісної освіти закладами вищої освіти (ЗВО). У цьому контексті проаналізовано законодавчі зміни у системі освіти, за якими має відбуватися вступна кампанія 2020 р. Зроблено висновок про стрімкі економічні зміни в українському суспільстві та національній економіці в умовах глобалізації та цифровізації світової економіки, що потребує змін у підготовці фахівців із вищою освітою для потреб економіки. Як наслідок, актуалізовано проблему наявного дисбалансу між реальними потребами ринку праці у фахівцях і пропозицією ЗВО у вигляді випускників. Наголошено, що нині період стрімкого ринкового зростання підприємств різного профілю та напрямів уже помітно знизив свої темпи і настає період, коли економічний успіх багато в чому залежить від грамотного управління ним. І тепер на перше місце скрізь виходять як особисті якості людини, так і професійні навички фахівців, професія яких носить назву «топ-менеджер». На думку авторів, до цієї категорії фахівців слід відносити і керівників бухгалтерських служб компаній. Зауважено, що до якої б категорії не відносився керівник (управлінець), найактуальнішим залишається вимога до освіти та досвіду роботи. За таких умов постає завдання перед майбутнім фахівцем – отримати вищу освіту, і, як правило, не одну. Тому майбутній топ-менеджер із питань обліку перш за все зверне увагу на таку спеціальність або освітню програму, яка буде симбіозом диджитал-обліку та адміністрування. У рамках статті визначено необхідність у фахівцях саме такого рівня, враховуючи нагальні потреби сучасної економіки, основним завданням яких стане не автоматичне складання та подання звітності, а глибоке мислення у поєднанні набутих знань стосовно розвитку та економічно безпечної успіху підприємства та прийняття на підставі цього відповідних рішень. Проведене дослідження стану спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за наявними освітньо-професійними програмами в освітніх процесах ЗВО України дало змогу сформулювати авторське концептуальне бачення осучаснення процесів взаємодії освіти та національної економіки, а також визначити місце та значення фахівців з обліку та оподаткування в ній.

Ключові слова: вища освіта, освітньо-професійна програма, облік і оподаткування, топ-менеджмент, адміністрування, цифровізація економіки.

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE FORMATION OF THE PROFESSIONAL TRAINING PROGRAM (EXAMPLE OF SPECIALTY 071 ACCOUNTING AND TAXATION)

The state of the educational reform that is currently carries out in Ukraine aimed at providing quality education by higher education institutions (universities) is revealed. In this context, the legislative changes in the education system have been analyzed which should regulate the 2020 university admission campaign. At the same time, conclusions on that rapid economic changes in the Ukrainian society and national economy in the context of globalization and digitalization of the world economy have been made; those require changes in the training of specialists with higher education degrees for the needs of the economy. As a result, the problem of the existing imbalance between the actual needs of the labor market in specialists and the proposal of university graduates was actualized. It was stressed that currently, the rapid market growth of enterprises of various industries and specialization has already significantly slowed down, and a period is coming when economic success depends to a large extent on its rational management. Now, both the personal qualities of an individual and the professional skills of specialists whose profession is called top managers are beginning to play the most important role everywhere. According to the authors, managers of accounting departments of companies should also be included in this category of specialists. It should be noted that whatever category to the manager (administrator) belongs, the education and work experience requirements are still the most relevant ones. In such circumstances, the task for the future specialist is receiving a higher education degree, and usually more than one. Therefore the future top accounting manager will first of all be interested in a specialty or educational program

that will be a symbiosis of digital accounting and administration. The article outlines the need for specialists of this level, taking into account the current needs of the modern economy. Their main task will be not just automatic generation and submission of reports, but deep thinking in combination of acquired knowledge about the development and economically safe success of the enterprise and making appropriate decisions on this basis. On the basis of the conducted study of specialty 071 "Accounting and Taxation" according to the existing professional training programs in the educational processes of the Ukrainian universities, the author's conceptual vision of the modernization of the processes of interaction between education and the national economy was formulated, and the place and importance of accounting and taxation specialists in it were determined.

Keyword: higher education, professional training program, accounting and taxation, top management, administration, digitization of the economy.

JEL classification: I25, M15, M21, M41, M49

Постановка проблеми. Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою. Очевидно, що сьогодні українська освіта не відповідає ні сучасним запитам із боку особистості та суспільства, ні потребам економіки, ні світовим тенденціям. Саме тому розпочато системну трансформацію сфери, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх її рівнях.

У контексті цього у 2020 р. набувають чинності чимало змін у системі освіти, які стосуватимуться щорічних випускників і не лише їх. Так, наприклад, оновлені правила вступу до закладів вищої освіти (далі – ЗВО) висувають такі вимоги [1]:

– для здобуття бюджетного місця у ЗВО абітурієнту потрібно набрати щонайменше 125 балів;

– можливість подання п'ять заяв, не обмежуючись у спеціальностях (усі п'ять заяв на одну спеціальність у різні ЗВО або ж подати п'ять заяв на п'ять різних спеціальностей);

– вступ на одержання рівня «бакалавр» уперше дозволений за сертифікатами ЗНО чотирьох років: 2017-го (окрім іноземних мов), 2018-го, 2019-го та 2020-го з усіх предметів (причому сертифікати можна подавати у будь-якій комбінації по роках);

– подання заяви on-line через електронний кабінет тепер доступне не лише випускникам шкіл, а й вступникам у магістратуру після отримання ними диплому бакалавра;

– можливість подачі документів через е-кабінети у вступників-пільговиків;

– для держзамовлення на підготовку молодших бакалаврів уперше не діятиме обмеження щодо порогу в 125 балів для вступу на бюджет та ін.

Одночасно з освітньою реформою відбуваються стрімкі економічні зміни, та у зв'язку з розвитком ринкових відносин у сучасному українському суспільстві відбуваються зміни щодо підготовки фахівців із вищою освітою для потреб економіки. Водночас одним із найважливіших механізмів перетворення освіти на галузь стратегічного розвитку країни є формування у підростаючого покоління освітніх потреб. Вирішення проблеми формування освітніх потреб є актуальним із двох позицій [2]: по-перше, з позиції самої системи освіти, для якої освітня потреба є рушійною силою процесу пізнання та забезпечує успішність та усвідомлення майбутньої професійної діяльності; по-друге, проблема формування освітніх потреб має соціально значущий сенс, оскільки освітня галузь є найважливішим механізмом розвитку різноманітних галузей і сфер суспільного життя та стратегічного розвитку України у цілому.

У зв'язку з розвитком ринкових відносин у сучасному українському суспільстві відбуваються зміни щодо підготовки фахівців із вищою освітою для потреб націо-

нальної економіки, актуальною проблемою якої є наявність дисбалансу між реальними потребами ринку праці у фахівцях і пропозицією ЗВО у вигляді випускників.

Очевидно, що потреба у фахівцях із вищою освітою виступає основною оперативною інформацією для формування планів підготовки фахівців, і залежно від виду її можна поділити на соціальну потребу та потребу національної економіки. У цьому реалізується глобальна ідея взаємодії освіти та економіки [2].

Водночас взаємодія освіти та економіки реалізується й у процесі безпосереднього переходу випускника (може відбуватися ще під час навчання) у стан практикуючого фахівця, коли випускник уже застосовує отримані теоретичні знання та опановані практичні навички, виникає питання їх відповідності сучасним викликам та вимогам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам потреби національної економіки у фахівцях із вищою освітою в контексті необхідності перебування системи управління вищою освітою присвячено роботи вчених: В.П. Андрущенко [3], І.В. Аксьонова [4], М.С. Голубенко [4], М.Ф. Гончаренко [5], І.С. Кочарян [3], Л.М. Лавриненко [6], О.В. Чумак [7] та ін. Водночас залишається нерозкритою проблема формування сучасних та таких, що відповідають потребам та викликам реальної економіки, освітніх професійних програм за спеціалізаціями в розрізі встановлених Міністерством освіти спеціальностей за Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [8], зокрема за економічною галуззю знань у розрізі означених у ній спеціальностей.

Мета статті полягає у розробленні єдиних методологічних підходів до формування освітніх професійних програм за всіма існуючими спеціальностями; реалізації означеного завдання в осучасненні освітньо-професійних програм економічних спеціальностей, зокрема на прикладі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» як рушійної інформаційної сили у просуненні економіки на якісний стан розвитку.

Виклад основного матеріалу. Освітньо-професійні програми (далі – ОПП) підготовки поруч з освітньо-кваліфікаційними характеристиками випускників закладів вищої освіти (далі – ЗВО) та засобами діагностики якості вищої освіти є складовими елементами галузевих стандартів вищої освіти. Своєю чергою, галузеві стандарти вищої освіти разом із державним стандартом вищої освіти та стандартами вищої освіти ЗВО, створюють систему стандартів вищої освіти. Стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності ЗВО незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання.

Стандарти вищої освіти ЗВО містять складники [9]: перелік спеціалізацій за спеціальностями; варіативні частини освітньо-кваліфікаційних характеристик випускників ЗВО; варіативні частини освітньо-професійних програм підготовки; варіативні частини засобів діагностики якості вищої освіти; навчальні плани; програми навчальних дисциплін.

Державний стандарт вищої освіти містить складники [9]: перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями; перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ЗВО за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями; вимоги до освітніх рівнів вищої освіти; вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти.

Тоді як порядок розроблення стандартів вищої освіти та внесення змін до них, а також здійснення контролю над їх дотриманням визначається Кабінетом Міністрів України, а самі стандарти вищої освіти затверджуються Міністерством освіти і науки України, право розроблення та затвердження ОПП як складових елементів галузевих стандартів вищої освіти надано безпосередньо ЗВО.

Підставою щодо таких повноважень ЗВО у розробленні та затвердженні ОПП є Закон України «Про вищу освіту» [10], а також Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-239 від 28.04.2017 [11].

Так, відповідно до Листа [11], ЗВО під час розроблення освітніх програм самостійно визначає перелік та зміст компонент освітніх програм, керуючись підпунктом 17 частини першої статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [10]. Згідно з пунктом 8 статті 36 Закону України «Про вищу освіту» [10], вчена рада ЗВО затверджує освітні програми та навчальні плани для кожного рівня вищої освіти та спеціальності. Причому можливе затвердження освітніх програм ученою радою факультету ЗВО за наявності офіційного документу щодо передачі відповідних повноважень ученою радою ЗВО вченим радам факультетів.

Досягнення ефективного стану взаємодії освіти та економіки передбачає впровадження в освітянський процес виконання науково-практичного завдання розроблення єдиних методологічних підходів до формування освітніх професійних програм за всіма існуючими спеціальностями. Дійсно, Кабінетом Міністрів України встановлено Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [8], який установлює шифри і назви галузей знань та шифри і назви спеціальностей. При цьому цей Перелік [8] не дає жодного посилання на створення спеціалізацій (у сучасному освітянському середовищі – освітньо-професійних програм), а тим більше не надає методичних рекомендацій щодо їх створення.

Сама ж економіка для свого ефективного розвитку потребує сучасного інноваційно-економічного мислення, тому постає нагальна потреба в постійному перегляді існуючих освітніх програм, їх оновленні та взагалі розробленні нових.

Аналізуючи Перелік [8] із погляду всеосяжності спеціальностями за економічним напрямом, виникає доволі дивна й дещо парадоксальна ситуація. Так, низка економічних спеціальностей, таких як 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,

включено до галузі знань 07 «Управління та адміністрування», тоді як фундаментальна для економіки спеціальність 051 «Економіка» включена до галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Так чи інакше, перед випускниками всіх зазначених економічних спеціальностей постає завдання ефективною реалізації внесення вагомої користі у розвиток економіки шляхом застосування отриманих у ЗВО якісних знань для поліпшення власного та загальнонаціонального добробуту.

Нині період стрімкого ринкового зростання підприємств як суб'єктів національної економіки різного профілю та напрямів уже помітно знизив свої темпи, і настає період, коли економічний успіх будь-якого підприємства багато в чому залежить від грамотного управління ним. І вже тепер на перше місце повсюдно виходять як особисті якості людини, так і професійні навички фахівців, професія яких носить назву «топ-менеджер». Зазвичай це перші особи компанії, тобто директори, президенти або голови правління. Іноді це можуть бути безпосередньо власники або співвласники бізнесу. Також до цієї професії можуть відноситися й інші фахівці: комерційний або фінансовий директор, директор із виробництва або розвитку, керівник відділу маркетингу, директор із безпеки, працівник інформаційного відділу. Ми впевнені, що до цієї категорії слід віднести й головного бухгалтера підприємства [12].

Надавати «здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов» [13] та «здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог» покликано навчання за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

Аналіз вступної кампанії 2018 та 2019 рр., за даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти [1], показав такі результати конкурсних пропозицій (табл. 1).

Із числа поданих у 2019 р. заяв за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» були виявлені різні назви ОПП (табл. 2).

Розмаїття назв ОПП у межах тільки однієї спеціальності дає змогу зробити багато обґрунтувань-висновків за різними ознаками спрямованості (глобальна, стратегічна, тактична, конкурентоспроможна, господарська, законодавча, кон'юнктурна тощо), що у сукупності впливає на прийняття рішення щодо відповідної назви та визначення місця і призначення ОПП як утілення сутності спеціалізації в межах спеціальності для потреб національної економіки.

Аналізуючи сукупність наявних ОПП за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» в українському освітянському просторі, їх можна розподілити на три умовні групи (авторське концептуальне бачення):

– стандартні ОПП. За назвою ОПП повністю співпадають із назвою спеціальності або в назві простежується класично споріднені вирази спеціальності. Це простий і свого роду універсальний підхід до вибору назви, внаслідок чого вирішується завдання ЗВО у

Таблиця 1

Показники вступної кампанії 2018 та 2019 рр. за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

Показник	2018 р.	2019 р.	Темп росту (падіння), %
Подано заяв за адресним розміщенням державного замовлення, всього	13583	13384	98,5
в тому числі за формами навчання:			
– денна	12470	12287	98,5
– заочна	1113	1097	98,6
Кількість закладів	д.в.*	399	-
Кількість пропозицій	д.в.	4090	-

*д.в. – дані відсутні

Джерело: авторська розробка, систематизована на основі [1]

Таблиця 2

Назви ОПП спеціальності 071 «Облік і оподаткування» та кількість поданих заяв на неї за результати вступної кампанії 2019 р.

Назва ОПП спеціальності 071 «Облік і оподаткування»	Кількість
Кількість пропозицій ЗВО за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», всього	4090
в тому числі за назвами ОПП*:	
Облік і оподаткування	3161
Облік і аудит	379
Бухгалтерський облік	213
Облік, аудит і оподаткування	77
Облік і податковий консалтинг	75
Бухгалтер	36
Міжнародний облік та аудит-консалтинг	23
Облік, оподаткування та аудит	20
Облік і оподаткування бізнесу	14
Облік і аудит, оподаткування та митний брокераж	12
Облік, податковий аудит та бізнес-аналітика, податкове консультування	12
Оціночна діяльність	10
Економіка та підприємництво	9
Облік і аудит на підприємствах і в організаціях	9
Облік і оподаткування, бухгалтерський облік	9
Податкове консультування, облік, податковий аудит та бізнес-аналітика	9
Бухгалтерський облік, фінанси і кредит	8
Економічна експертиза, облік і аудит	6
Облік і оподаткування (бухгалтерський облік)	5
Управління та адміністрування	3

*приблизний підрахунок за пошуковими параметрами джерела [1]

Джерело: авторська розробка, систематизована на основі [1]

його намаганні всебічного розмаїття можливостей працевлаштування випусника та візуалізації універсальності освіти. Водночас це найпростіший спосіб щодо внутрішнього нормативного забезпечення ОПП у ЗВО. Також у теперішніх умовах розвитку економіки на рівні застосування класичних знань щодо сучасного розвитку економіки можуть проявлятися й елементи застарілого мислення (так, наприклад, сучасні назви професій за назвою не завжди вписуються у стандартний шаблон назви ОПП). Прикладами назв стандартних ОПП є безпосередньо «Облік і оподаткування», а також ОПП із назвами «Облік і аудит», «Облік, контроль і ревізія», «Бухгалтерський облік», «Бухгалтерський облік, фінанси і кредит» тощо;

– розширені ОПП. Назви ОПП формуються за назвами споріднених професій, їх деталізація відбувається за певними групами професій (наприклад, аудитор, ревізор, бухгалтер, аналітик тощо). Цікаво і на перший погляд здається нелогічним, але у розширених

ОПП уже спостерігається конкретизація ОПП за спеціалізацією в межах спеціальності. Водночас споріднені групи професій не завжди вписуються в логічну послідовність надання професійних знань, іноді навіть протилежних за професійним спрямуванням (наприклад, бухгалтер на підприємстві та податковий інспектор контролюючих органів), або обмежуються певними сферами економічної діяльності (наприклад, банки, агробізнес, державний сектор тощо). Прикладами назв розширених ОПП є «Облік і звітність в оподаткуванні», «Облік, аналіз і аудит», «Облік, аналіз і аудит туристичного і готельного бізнесу», «Облік, аналіз і аудит у комерційних банках і страхових компаніях», «Облік, аналіз і експертиза», «Облік, аудит та оподаткування комерційної діяльності», «Облік, аудит і оподаткування банків та фінансових установ», «Податковий менеджмент», «Облік, аудит та оподаткування агробізнесу», «Облік і аудит в державному секторі», «Безпека бізнесу», «Облік і бізнес» тощо;

– унікальні ОПП. Назви ОПП є новими за формулюванням і за змістовним наповненням у межах спеціальності. Виникнення унікальних ОПП пояснюється сучасними вимогами й викликами необхідності управління знаннями в умовах цифрової економіки та впровадження інновацій у бізнес-освіті. Усе це передбачає виокремлення фактично нових видів професійної діяльності в межах галузевого стандарту. Безперечно, впровадження в освітній процес ЗВО унікальних ОПП показує сучасний стан і готовність учасників освітнього процесу до оновленого мислення в професії. Водночас із впровадженням нових ОПП є загрози їх реалізації як на стадії проведення вступної кампанії (неготовність сприйняття абітурієнтами та їхніми батьками нових назв ОПП), так і на стадії працевлаштування випускників (застаріле мислення традиційного роботодавця, несприйняття і нерозуміння нових назв спеціалізації в межах класичної професії). Прикладами назв унікальних ОПП станом на момент проведення вступної кампанії 2020 р. є: «Диджитал-облік» (Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана [15]), «Облік у глобальному цифровому суспільстві» (Інститут банківських технологій та бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» [16]), «ТОП-менеджмент в обліку та адмініструванні» (Український державний університет залізничного транспорту [17]).

Виникнення нових ОПП є не випадковим, адже на сучасному етапі розвитку світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та електронному бізнесу. Саме сюди спрямовуються інвестиційні потоки та тут накопичуються людські та фінансові ресурси світу. На тлі глобалізації всіх соціально-економічних і суспільно-політичних процесів, трансформації ціннісних систем і поглядів із кожним днем збільшуються швидкість і обсяг отримання інформації, спостерігається перенасиченість інформаційного простору та комунікаційних систем. Усе частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи складнішим чітко розмежування між ними.

Як наслідок, сучасний світ кардинально змінює підхід до ведення бізнесу та вимог до використання інформаційних технологій документообігу, обліку, аналізу, контролю, ділової комунікації, менеджменту, маркетингу, управління персоналом і безлічі інших корпоративних атрибутів, що аргументує необхідність адекватних трансформацій економіки України в напрямі повної її цифровізації.

Цифрова економіка характеризується активним впровадженням і використанням цифрових технологій зберігання, обробки й передачі інформації в усіх сферах суспільної діяльності з використанням новітніх цифрових послуг і продуктів (BlockChain, RetailTech, FinTech, LegalTech, Digital-marketing, Grid-технології, GovTech, BioTech, NanoTech, e-ID, TeleHealth, ePrescription та ін.), що вимагає підготовки відповідного кадрового забезпечення [18].

Ураховуючи нагальні потреби у фахівцях топ-рівня з найвищою кваліфікацією, у межах спеціальності 071 «Облік і оподаткування» поряд із класичною освітньою програмою з аналогічною назвою кафедрою обліку і аудиту Українського державного університету залізничного транспорту заявлено нову ОПП «Топ-менеджмент в обліку та адмініструванні» [17].

Ідея впровадження нової ОПП в освітню діяльність кафедри обліку і аудиту Українського державного університету залізничного транспорту полягає у безмежному прагненні викладацького колективу кафедри випускати найкваліфікованіших та затребуваних працівників обліку, які не просто володіють технічно специфічними навичками обліку та вміють прорахувати податкові зобов'язання суб'єкта господарювання або здійснювати інші необхідні процедури, передбачені законодавством (наприклад, заповнити документацію чи подати вчасно звітність), а й уміти користуватися інформацією, аналізувати її, подавати в читабельному вигляді керівництву, надавати пропозиції щодо реалізації управлінських рішень, давати оцінку наслідкам здійснених управлінських рішень та адмініструвати можливі майбутні рішення ще на стадії їх вироблення. Такі компетентності дають змогу бухгалтеру не просто зараховувати себе до ланки управлінського персоналу за певними класичними економічними судженнями, а й реалізовувати на практиці в умовах сучасних викликів та економічних загроз свій професійний потенціал на зростання економічного розвитку і безпеки підприємства, а отже, й економіки країни [12].

Справа в тому, що рівень топ-менеджменту на підприємстві стикається з принциповими недоліками самої функціональної структури, які мають причинно-наслідкові ознаки. Так, наприклад, розподіл функцій управління компанії на складові частини доводить топ-менеджерів в їх роботі до монополізму, що базується на власних інтересах; сам розподіл функцій управління несе умовний або нечіткий характер; виникають перехресні функції, що покладаються на різних осіб топ-ланки, та, як наслідок, перехрестя у рівнях відповідальності між структурними підрозділами; внаслідок цього страждають оперативність і якість управлінських рішень за рахунок недостатньої поінформованості між топ-менеджерами [12].

Уважаємо, саме нова освітня програма «Топ-менеджмент в обліку та адмініструванні» дасть змогу сформуванню і формалізованню знання у бухгалтера по принципам та підходи побудови облікової політики підприємства і водночас сформувати систему знань про сучасні виклики щодо стратегічного ведення успішного бізнесу.

Власники і топ-менеджмент бізнесу, передаючи питання розроблення та впровадження облікової політики одноосібно бухгалтеру, по суті, перекривають цьому документу ключову роль – бути джерелом даних, аналітичної (зведеної) та поточної фінансової інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень в умовах конкретного бізнесу та його стратегічних і тактичних завдань. Погляд на облікову політику тільки через призму формалізму та необхідності забезпечення обов'язків перед державними органами по звітності є найчастішою причиною збоїв під час прийняття управлінських рішень щодо зниження собівартості послуг, скорочення витрат за рахунок обігу неефективних проєктів або отримання додаткового доходу за рахунок інвестування в перспективні проєкти, необхідність капіталізувати та залучати кредитне фінансування з погашенням за рахунок майбутніх доходів, перерозподілу внутрішніх ресурсів усередині компанії, рішення будь-яких інших управлінських питань. Таким чином, ефективність бізнесу прямо

залежить від вибраних принципів, які покладені в основу облікової політики та її впровадження. Однак, як показує практика, здебільшого облікова політика розглядається управлінським менеджментом компанії не як невід'ємний складник механізму управління бізнесом, а виключно як декларативний документ, який є необхідним за вимогами законодавства [12].

Облікова політика як елемент стратегічного планування має розроблятися спільно з ключовими топ-менеджерами компанії та мати на меті охопити стратегічні ідеї та бачення розвитку бізнесу, перетворивши це у цифрове обґрунтування, що дає змогу в будь-який час здійснити оцінку капіталовкладень, активів і зобов'язань, поточного стану діяльності, його ліквідності та платоспроможності. Розробляючи облікову політику, топ-менеджментом мають бути враховані такі рівні [12]: (1) міждержавний рівень – зобов'язує бізнес застосовувати міжнародні стандарти; (2) державний рівень – зобов'язує враховувати загальні правила і національні вимоги до ведення обліку та складання звітності, враховувати відносини з податковою системою, наявність пільг та умов їх отримання тощо; (3) рівень бізнесу – зобов'язує керуватися стратегічними цілями, сукупністю способів і прийомів ведення обліку, які продиктовані як загальними умовами ведення бізнесу, так і галузевими особливостями, кваліфікацією персоналу і т. д.

Обґрунтовано вважаємо, що реалізувати всі поставлені завдання зможе випускник за освітньою програмою «Топ-менеджмент в обліку та адмініструванні», під яким ми вбачаємо не просто бухгалтера-рахівника, а фінансового керівника, який уміло використовує законодавство, адмініструє та консулює бізнес, робить його безумовно успішним. Усе це також досягається й за рахунок знань про сучасний стан розвитку цифрових та електронних технологій у бізнесі та обліку [12].

Дослідження стану деталізації спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за наявними ОПП в освітніх процесах ЗВО дало змогу зробити висновки про розмаїття назв ОПП у межах спеціальності, а також сформулювати умовні групи ОПП шляхом їх систематизації за назвами та змістом, що й стало основою авторського концептуального бачення на шляху взаємодії освіти і національної економіки. Вибір впровадження ОПП в освітню діяльність залишається за ЗВО. Досвід даного дослідження може бути розповсюджений і на спеціальності за галузевими напрямками освітньої діяльності.

Висновки. Дане дослідження дає змогу стверджувати таке.

В умовах реальної ситуації конкурентоспроможності ЗВО та нагальних потреб національної економіки України в сучасних умовах глобалізації та цифровізації виникає необхідність у формуванні всебічно розвиненої особистості з гнучким і оригінальним мисленням, здатної самостійно й творчо вирішувати суспільні завдання. Усе це потребує постійного пошуку нових методів, організаційних форм, технологій навчання.

Нині на сучасному етапі соціально-економічного розвитку нашої країни надзвичайно зростає роль вищої освіти у становленні економіки знань. Подальший розвиток вищої освіти в Україні має бути спрямований на отримання висококваліфікованих, конкурентоспроможних кадрів як у цілому для національної

економіки, так і аналітиків, спроможних ефективно управляти нею.

Актуалізація взаємодії освіти та економіки спонукає до встановлення науково-практичного завдання розроблення єдиних методологічних підходів до формування освітніх професійних програм за всіма існуючими спеціальностями. Так, розмаїття ОПП усієї сукупності ЗВО України в межах спеціальності 071 «Облік і оподаткування» економічної галузі знань 07 «Управління та адміністрування» дало змогу сформулювати умовні групи ОПП шляхом їх систематизації за назвами та змістом, що стало підґрунтям формування авторського концептуального бачення осучаснення процесів взаємодії освіти та національної економіки, а також визначення місця та значення фахівців з обліку та оподаткування в ній.

Дослідження також стало результатом впровадження в освітню діяльність Українського університету залізничного транспорту нової сучасної освітньої програми «Топ-менеджмент в обліку та адмініструванні». Істотні відмінності програми полягають у тому, що поряд із набутими поглибленими традиційними професійними компетентностями бухгалтера й аудитора студенти набувають додаткові можливості реалізувати новітні теоретичні знання та практичні навички в умовах електронно-цифрової економіки: розуміння електронного бізнесу та інформаційного права; вміння здійснювати облік та аудит на основі електронних технологій (Digital) та хмарних інфраструктур; уміння виконувати інтелектуальний бізнес-аналіз великих даних (Big Data) та програмування в обліково-контрольному середовищі; володіння знаннями основ кібербезпеки в обліково-аналітичній діяльності.

Рішення щодо впровадження будь-яких ОПП у межах спеціальності в освітню діяльність будь-якого ЗВО залишається за ним.

Досвід даного дослідження може бути розповсюджений не тільки на інші спеціальності за галузевим напрямом 07 «Управління та адміністрування», а й на інші спеціальності за Переліком [8], що встановлює галузі знань і спеціальності, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Стверджується теза про унікальність спеціальності з обліку і оподаткування, оскільки вона пов'язана зі створенням та управлінням інформацією про всі без винятку процеси в діяльності сучасного підприємства та держави у цілому. Підкреслюється затребуваність професії бухгалтера на ринку праці та необхідність отримання сучасних знань в умовах глобалізації та цифровізації економіки України.

Перспективним напрямом інноваційності впровадження ідеї престижності професії бухгалтера в сучасну національну економіку є запровадження в освітню діяльність змістовних ОПП (наприклад, «Топ-менеджмент в обліку та адмініструванні», «Digital («діджитал»)-облік і Так («такс»)-адміністрування», «Електронні технології в обліку» та ін.), що відповідають конкурентоспроможним вимогам освіти та викликам сучасного суспільства й допомагають затвердити професію облікового працівника на рівні топ-менеджменту як ланки вищого керівництва у розробленні концептуальних, стратегічних і тактичних напрямів розвитку суб'єкта господарської діяльності, підтримці його ділового іміджу в бізнес-середовищі.

Список використаних джерел:

1. Єдина державна електронна база з питань освіти : сайт. URL: <https://vstup2019.edbo.gov.ua/offers/>
2. Кочарян І.С. Формування потреби економіки у фахівців із вищою освітою з метою вдосконалення макроекономічного планування. *Проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 120–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_4_16
3. Андрущенко В.П. Державно-громадський характер управління освітою. *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 5–8. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17589/1/Andrushchenko.pdf>
4. Аксьонова І.В., Голубенко М.С. Моніторинг потреб ринку праці у випускниках ВНЗ: регіональний аспект. *Бізнес Інформ*. 2011. № 12. С. 55–58. URL: https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2011&abstract=2011_12_0&lang=ru&stqa=12
5. Гончаренко М.Ф. Методи та моделі оцінки та прогнозування потреб економіки у випускниках ВНЗ. *Проблеми економіки*. 2013. № 1. С. 368–375. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_1_55
6. Лавриненко Л.М. Взаємодія та взаємозв'язок ринку праці та ринку освітніх послуг. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 592–596. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/121.pdf>
7. Чумак О.В. Механізм регулювання взаємодії вищої освіти з ринком праці. *Народна освіта*. 2017. № 3(33). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5081
8. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF>
9. Міністерство освіти і науки України : сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
10. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII, у редакції від 18.12.2019 № 392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-239 від 28.04.2017. *Міністерство освіти і науки України* : сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
12. Євсєєва О.О., Підпригора І.В. Формування знань нової генерації фахівців з топ-менеджменту в обліку та адмініструванні в умовах викликів цифрової економіки. *Цифровізація економіки: процеси, стратегії, технології* : матеріали Міжнародної наукової конференції, м. Кельце (Республіка Польща), 24 січня 2020 р. Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2020.
13. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.11.2018 № 1260. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkovannya-bakalavr.pdf>
14. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.07.2019 № 958. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkovannya-magistr.pdf>
15. Спеціалізація «Диджитал-облік». *Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана* : вебсайт. URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/speciality_oef/oblikaud/Men/
16. Облік у глобальному цифровому суспільстві. *Інститут банківських технологій та бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи»* : вебсайт. URL: <http://www.ubs.edu.ua/ua/ibtb/kafedra-obliku>
17. Нова освітня програма кафедри обліку і аудиту «ТОП-менеджмент в обліку та адмініструванні». *Український державний університет залізничного транспорту* : вебсайт. URL: http://kart.edu.ua/novunu-ua/4147-osvit_program_ua
18. Краус Н.М., Голобородько О.П., Краус К.М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>

References:

1. Single State Educational E-Database: [website]. URL: <https://vstup2019.edbo.gov.ua/offers/>
2. Kocharian I. S. (2015) Formuvannya potreby ekonomiky u fakhivtsiakh z vyshchoiu osvitoiu z metoiu vdoskonalennia makroekonomichnoho planuvannia [Forming the economy's need for professionals with higher education degrees to improve macroeconomic planning]. *Problems of Economy*, no. 4, pp. 120–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2015_4_16
3. Andrushchenko V. P. (2011) Derzhavno-hromadskiy kharakter upravlinnia osvitoiu [Governmental and public nature of education management]. *Higher Education of Ukraine*, no. 3, pp. 5–8. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17589/1/Andrushchenko.pdf>
4. Aksonova I. V., Holubenko M. S. (2011) Monitorynh potreb rynku pratsi u vypusknnykakh VNZ: rehionalnyi aspekt [Monitoring the labor market needs for university graduates: a regional aspect]. *Business Inform*, no. 12, pp. 55–58. URL: https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2011&abstract=2011_12_0&lang=ru&stqa=12
5. Honcharenko M. F. (2013) Metody ta modeli otsinky ta prohnozuvannia potreb ekonomiky u vypusknnykakh VNZ [Methods and models for assessing and forecasting the needs of economics in university graduates]. *Problems of Economy*, no. 1, pp. 368–375. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_1_55
6. Lavrynenko L. M. (2016) Vzaemodiia ta vzaemozv'язok rynku pratsi ta rynku osvitnikh posluh. [Interaction and relationship between the labor market and the education services market]. *Global and National Problems of Economy*, vol. 9, pp. 592–596. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/121.pdf>
7. Chumak O. V. (2017) Mekhanizm rehuliuвання vzaiedodii vyshchoi osvity z rynkom pratsi [Mechanism for regulating the interaction of higher education with the labor market]. *Narodna osvita* [Public education] (electronic journal). Vol. 3(33). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5081
8. List of fields of knowledge and specialties taught to higher education students: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dd. 29 April 2015 No. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF>
9. Ministry of Education and Science of Ukraine: Home page: [website]. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
10. Higher Education: Law of Ukraine dd. 1 July 2014 No. 1556-VII, as amended by 18 December 2019 No. 392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
11. Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1/9-239 dd. 28 April 2017. Ministry of Education and Science of Ukraine: Home page: [website]. URL: <https://mon.gov.ua/ua>
12. Ievsieieva O. O., Pidprygora I. V. (2020) Formuvannia znan novoi heneratsii fakhivtsiv z TOP-menedzhmentu v obliku ta administruvanni v umovakh vyklykiv tsyfrovoy ekonomiky. Tsyfrovizatsiia ekonomiky: protsesy, stratehii, tekhnolohi [Formation of

knowledge of the new generation of top management accounting and administration specialists facing the challenges of digital economy. Digitalization of economics: processes, strategies, technologies] Proceedings of the International Scientific Conference (Kielce (Republic of Poland), 24 January 2020): State Jan Kochanowski university. Odessa: Prychornomorsky Research Institute of Economy and Innovationi, 2020.

13. Higher educational standard in specialty 071 „Accounting and taxation“ Field of knowledge 07 “Management and administration” for the first (bachelor) cycle of higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dd. 19 November 2018 No. 1260. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkovannya-bakalavr.pdf>

14. Higher educational standard in specialty 071 „Accounting and taxation“ Field of knowledge 07 “Management and administration” for the second (master) cycle of higher education: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dd. 10 July 2019 No. 958. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/071-oblik-i-opodatkovannya-magistr.pdf>

15. Specialization “Digital accounting”. Kyiv National Vadym Hetman Faculty of Economics: website. URL: https://oef.kneu.edu.ua/ua/speciality_oef/oblikaud/Men/

16. Accounting in the global digital society. institute of banking technology and business. State institution of higher education „University of Banking” website: <http://www.ubs.edu.ua/ua/ibtb/kafedra-obliku>

17. New training program of the department of accounting and audit “Top management in accounting and administration”. Ukrainian State University of railway Transport: website. URL: http://kart.edu.ua/novunu-ua/4147-osvit_program_ua

18. Kraus N. M., Holoborodko O. P., Kraus K. M. (2018) Tsyfrova ekonomika: trendy ta perspektyvy avanhardnoho kharakteru rozvytku. [Digital economy: trends and perspectives of the advanced development]. *Efektivna ekonomika: elektronne naukove fakhove vydannja* [Effective economy: electronic scientific professional edition], no. 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047>